

Nr 570

Av herr **Hedlund m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket.*

(Lika lydande med motion nr 496 i Första kammaren)

Nu gällande regler och bidragsskalor för stödet till det mindre jordbruket tillkom genom beslut av 1959 års riksdag. Avsikten var då att åstadkomma en förstärkning av stödet, och i den proposition, som låg till grund för riksdagsbeslutet, angavs det totala medelsbehovet för budgetåret 1959/60 till 114 milj. kronor. Vid oförändrade bidragsregler skulle kostnaden för stödet enligt uppgift i propositionen ha uppgått till 107 milj. kronor. Av den beräknade ökningen på sju milj. kronor avsåg fem milj. en procentuell uppräknings av det extra mjölkpristillägget i norra Sverige.

Senare visade det sig emellertid att den totala kostnaden för stödet för budgetåret 1959/60 stannade vid 98 milj. kronor. Den kraftiga minskningen berodde inte på att stödbehovet blivit mindre utan på att reglerna skärpts och bidragsskalorna justerats ner. En sådan försämring av stödet var inte avsedd vid riksdagsbehandlingen år 1959. Såväl departementschefen som utskottet fann nämligen starka skäl tala för en viss utvidgning av stödet till den i inkomsthänseende sämst gynnade småbrukarkategorien. Här torde även böra påpekas att den parlamentariskt sammansatta utredningen om småbruksstöd, vars betänkande låg till grund för propositionen, enhälligt förordade ett småbrukarstöd, som då skulle dragit en årskostnad om 133 milj. kronor. Med hänsyn till den fortgående minskningen av antalet brukningsenheter skulle kostnaden för det av utredningen föreslagna stödet nu uppgått till ca 115 milj. kronor. I årets statsverksproposition har avsatts ett förslagsanslag om 95 milj. kronor. Det kontanta stödet till den genomsnittliga småbrukaren är således nu ca 20 procent lägre än vad utredningen om småbruksstöd ansåg skäligt trots den försämring av penningvärdet och därmed ökning av levnadskostnaderna som inträtt under de senaste åren.

Vi har aldrig accepterat de regler och bidragsskalor för småbrukarstödet, som beslutades vid 1959 års riksdag. Deklarations- och konsumtionsundersökningar visar att småbrukarnas inkomstnivå är mycket låg men också att spridningen i inkomsthänseende är stor inom gruppen. De småbrukare, som har möjligheter att ta arbete vid sidan om jordbruket, kan uppnå relativt goda inkomster, medan den grupp, som i huvudsak är hänvisad till vad

jordbruket kan ge, måste leva under mycket knappa ekonomiska förhållanden. Det är i första hand för denna grupp som småbrukarstödet skall vara en hjälp.

En belysning av småbrukarnas ekonomiska förhållanden ger en utredning rörande jordbrukarnas taxerade nettointäkter som verkställt av statistiska centralbyrån. Av det siffermaterial från utredningen som redovisas i nedanstående tabell framgår att småbrukarna under perioden 1956—1959 inte kunnat öka sina inkomster. Inkomstnivån var dessutom från början så låg att standardsänkningen måste vara ytterst kännbar.

*Jordbrukets samtliga nettointäkter i kronor
per brukningsenhet under åren 1956—1959*

År	Storleksgrupp	
	2—5 ha	5—10 ha
1956	6 707	8 071
1957	6 903	8 124
1958	6 857	8 021
1959	6 901	8 140

I en gemensam motion till 1961 års riksdag från de borgerliga partierna begärdes en förstärkning av stödet till det mindre jordbruket. Motionen blev emellertid avslagen med minsta länkbara marginal. De motiveringar som då anfördes för en förbättring av småbrukarstödet äger alltjämt giltighet. Den grupp som det här är fråga om har som ovan visats inte haft möjligheter att under senare år öka sina inkomster och följa med i den allmänna standardstegringen eller ens få kompensation för de ökade levnadskostnaderna. Genom den skärpning av bidragsreglerna som genomfördes år 1959 kom också många, som tidigare haft stöd och som fortfarande har behov därav, att bli utan bidrag.

Ingen torde ha påstått att man genom den ifrågasatta förstärkningen av småbrukarstödet löser småbrukarnas inkomstproblem. Det kontanta stödet är ett komplement till den allmänna prispolitiken och till den drift- och strukturrationalisering som pågår inom jordbruket. Verkningarna härav är dock mer långsiktiga, vilket också är fallet med forsknings- och rådgivningsarbetet. Insatserna inom dessa verksamhetsområden är inte desto mindre viktiga men får behandlas i andra sammanhang.

Med hänsyn till småbrukargruppens ekonomiska situation anser vi att en omedelbar inkomstförstärkning är mycket angelägen. Praktiskt kan detta enklast åstadkommas genom en förbättring av nuvarande stödformer.

Bidragsskalan för *leveranstillägget* är för närvarande mycket olämpligt utformad genom den alltför markerade toppen. Maximalt tillägg om 400 kro-

nor utgår till leverantörer som lämnat mellan 9 000 och 12 000 kg mjölk, medan småbruksutredningen föreslog att samma belopp skulle utgå vid leveranser upp till 15 000 kg. Det är ingen tvekan om att man genom en så utformad bidragsskala skulle förbättra stödet för dem som genom en relativt intensiv mjölkproduktion söker få sin försörjning från jordbruket. Det är just den gruppen som saknar alternativ sysselsättning och som därför bäst behöver ett stöd. Som bidragsreglerna nu är utformade kommer en förhållandevis stor andel av stödet att tillfalla de typiska stödjordbruket, där brukaren har arbete vid sidan om jordbruket och produktionsintensiteten därför är lägre. Enligt vår mening är det därför starkt motiverat att ändra bidragsskalan för leveranstillsätt och därvid utforma den i enlighet med småbruksutredningens förslag. Totalkostnaden härför torde kunna beräknas till ca 40 milj. kronor.

Genom behovsprövningen kommer *arealtillägget* endast sådana småbrukare till del som har ett speciellt behov av ekonomiskt stöd. Bidragsbeloppen är inte särskilt höga, men de grupper som det här är fråga om har så små kontantinkomster, att även ett tillskott på endast något hundratal kronor har stor betydelse. Samtidigt drabbar också en ökning av levnadskostnaderna mycket hårt. I andra sammanhang, exempelvis när det gäller folkpensionerna, söker man lämna kompensation för dylika kostnadsökningar. Så har inte skett med småbrukarstödet.

Enligt nuvarande bidragsskala kan arealtillsätt utgå med högst 400 kronor. Den tidigare utnyttjade stödformen, producentbidraget, var under perioden 1948—1953 maximerad till 480 kronor och senare till 380 kronor. Reformen 1959 innebar sålunda en uppräknings av högsta bidragsbeloppet med 20 kronor. Småbruksutredningen föreslog en uppjustering till 500 kronor. Med hänsyn till penningvärdets försämring är en sådan förbättring av stödet ännu mer motiverad i dagens läge.

En källa till irritation har visat sig vara att den nedre arealgränsen satts till 2,1 hektar åker, eftersom man vid taxeringarna i vissa fall systematiskt utjämnat arealsiffrorna till hela och halva hektar. Gränsen bör därför sättas vid 2,0 hektar.

Vi föreslår sålunda att bidragsskalan för arealtillsätt ges följande utformning:

<i>Areal, ha</i>	<i>Areal tillsätt, kr.</i>
2,0— 3,0	250
3,1— 4,0	375
4,1— 7,0	500
7,1— 8,0	375
8,1—10,0	250

Utredningen om småbruksstöd föreslog enhälligt att man vid bidragsprövningen ej skulle göra åtskillnad mellan äldre och nytillträdande jordbrukare. Denna uppfattning har ett starkt stöd bland jordbrukets organisationer. Häremot har hävdats att småbrukarstödet vore att uppfatta som ett övergångsstöd och att därför nytillträdande jordbrukare borde undantas. Enligt denna uppfattning skulle den av utredningen föreslagna ordningen verka dämpande på rationaliseringstakten och locka folk att betala ett högre pris för en brukningsenhet än som eljest skulle komma i fråga. Häremot må anföras följande.

Arealtillägget utgör en mindre del av det totala småbrukarstödet och bör inte i rationaliseringssammanhang tillmätas större vikt än detta motiverar. Antalet nytillträdande i denna storleksgrupp torde per år uppgå till mellan 2 000 och 3 000. Det är realistiskt att räkna med att relativt fler av de nytillträdande har inkomster vid sidan om jordbruket än gruppens genomsnitt. Av de nytillträdande skulle därmed kanske ett tusental småbrukare genom sina inkomst- och förmögenhetsförhållanden vara berättigade att få arealtillägg. Av dessa kan redan nu de som exempelvis efterträder föräldrar få bidrag. Frågan har sålunda ganska begränsade proportioner. Vi anser inte att en ändring av reglerna på denna punkt skulle påverka rationaliseringstakten och inte heller prisnivån på småbruk, eftersom köparen ju måste räkna med att bidragsreglerna kan ändras med relativt täta mellanrum så som hittills skett.

Vi betraktar utformningen av bidragsreglerna som en rättvisefråga. Den nuvarande kategoriklyvningen framstår då såsom oformlig. Stöd bör utgå där ett behov föreligger, och det avgörs genom behovsprövningen. Att därutöver skilja ifrån vissa personer därför att de tillträtt sitt jordbruk efter en fastställd tidpunkt är från social synpunkt stötande. På anförda skäl föreslår vi att reglerna för arealtillägg ändras så att bidrag kan utgå till alla nytillträdande om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda.

Den faktiska kostnaden för 1960 års arealtillägg har enligt uppgift från lantbruksstyrelsen uppgått till 22,8 milj. kronor, vilket är ca 4 milj. kronor lägre än som ursprungligen beräknats. Utgående härifrån kan kostnaden för ett arealtillägg med den utformning som ovan föreslagits uppskattas till ca 27 milj. kronor.

Mjölkproduktionen utgör i norra Sverige den viktigaste produktionsgrenen inom jordbruket. Växtodlingen domineras av fleråriga vallar, och denna gröda utnyttjas bäst av mjölkborna. Ett särskilt stöd åt mjölkproduktionen verkar därför som ett allmänt stöd åt jordbruket. Genom det extra mjölkpristillägget i norra Sverige har man även önskat ge ett sådant allmänt stöd och därmed kompensera jordbrukarna i denna del av landet för de högre produktionskostnaderna jämfört med andra delar av Sverige. De högre kost-

naderna kan härledas från bl. a. lägre hektarskördar, dyrare frakter och större uppsamlingskostnader för produkterna, högre byggnadskostnader, större arbetsförbrukning på grund av sämre arrondering och bärgningsförhållanden samt längre stallfodringsperiod.

Det extra mjölkpristillägget har differentierats med hänsyn till de varierande produktionsförutsättningarna. I anledning härav har en indelning skett i fem olika produktionsområden. I områdena I och V är sålunda tillägget 220 resp. 35 öre per kg mjölkfett motsvarande 7,7 och 1,2 öre per kg 3,5-procentig mjölk. Vi anser det rimligt att en viss uppräknig av bidragsbeloppen nu kommer till stånd. En justering av alla bidragsbelopp med samma procentsats ökar emellertid intervallerna mellan de olika områdena och ger område V ett mycket ringa tillskott. Möjligheter borde därför skapas att genomföra en differentierad höjning med hänsynstagande till behovet av ökat stöd i de olika områdena. I skilda sammanhang har också framkommit önskemål om justeringar av de nuvarande områdesgränserna. Det har dock inte varit möjligt att tillmötesgå dessa framställningar, då man inte haft några medel för att täcka kostnaderna. Vi anser det angeläget att dessa frågor nu kan tas upp till prövning.

Med hänvisning till vad som här anförts föreslår vi, att det extra mjölkpristillägget tillförs ett ytterligare belopp om fyra miljoner kronor, att användas som förstärkning av nu utgående stöd. Det bör emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att på förslag av jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation besluta angående fördelningen av sagda belopp mellan de olika områdena. Totalkostnaden för det extra mjölkpristillägget i norra Sverige kan härefter beräknas till ca 38 milj. kronor.

Under återopande av vad som anförts hemställs,

att riksdagen vid behandlingen av anslaget till särskilt stöd åt det mindre jordbruket måtte

dels godkänna de i propositionen framlagda förslagen med de ändringar och tillägg som ovan angivits i motionen,

dels å riksstaten för budgetåret 1962/63 under nionde huvudtiteln till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket anvisa ett förslagsanslag av 105 000 000 kronor,

dels ock beakta vad i motionen i övrigt anförts.

Stockholm den 26 januari 1962

Gunnar Hedlund

Bertil Ohlin

Gunnar Heckscher

Wald. Svensson

Nils G. Hansson

Rolf Eliasson